



Прес бюлетин

на Центъра на ЕС по наркотиците в Лисабон

ЕВРОПЕЙСКИ ДОКЛАД ЗА НАРКОТИЦИТЕ 2016 г.: АКЦЕНТИ

EMCDDA изтъква нови рискове за здравето поради промени в продуктите и моделите на употреба

(31.05.2016 г., ЛИСАБОН **ВЪЗБРАНА 10:00 ч. Западноевропейско време/Лисабонско време**) Европейският пазар на наркотици остава устойчив, заяви **Агенцията на ЕС по наркотиците (EMCDDA)** днес при представянето в Лисабон на своя **Европейски доклад за наркотиците 2016 г.: Тенденции и развитие** ⁽¹⁾. В годишния си преглед агенцията обръща особено внимание на: рисковете за здравето от продукти с по-голяма сила на действие; продължаващата поява на нови вещества; и променящите се модели на употреба на наркотици. Тя също така изразява загриженост във връзка с увеличението на смъртните случаи в резултат на свръхдоза в някои държави и заплахите, произтичащи от пазарите на наркотици в интернет. „Този нов анализ подчертава необходимостта дневният ред на европейската политика в областта на наркотиците да обхване по-широк и по-комплексен набор от теми на политиката, отколкото в миналото“, се казва в доклада.

Димитрис Аврамопулос, европейски комисар по въпросите на миграцията, вътрешните работи и гражданството, казва: „Европа е изправена пред нарастващ проблем с наркотиците. Продължава високото търсене и предлагане на нови психоактивни вещества, стимуланти, хероин и други опиоиди със сериозно въздействие върху общественото здраве. Ето защо Европейският доклад за наркотиците 2016 г. е важно допълнение към нашата база данни с доказателства за проблема с наркотиците и е полезен инструмент за европейските политици при формулиране на политики и действия за решаването му. Като разполагаме с това знание, ние ще продължим да призоваваме органите на държавите—членки на ЕС, трети страни, интернет компаниите и гражданското общество да удвоят сътрудничеството в борбата с това глобално предизвикателство“.

Връщането на MDMA: нарастваща употреба и продукти с висока концентрация

Днешният доклад потвърждава връщането на MDMA (често продаван като „екстази“) като предпочитан наркотик стимулант сред младите хора в Европа, позовавайки се на „данни, че MDMA повишава своята популярност, както сред традиционно употребяващите стимуланти, така и сред новото поколение млади употребяващи наркотици“ ⁽²⁾.

Около 2,1 милиона млади хора (на възраст между 15 и 34 години) заявяват, че са употребявали MDMA през последната година (това представлява 1,7% от тази възрастова група). Докато доскоро се наблюдаваше процес на спад в употребата на MDMA след достигането на върхови стойности през периода от началото до средата на първото десетилетие на XXI в., данните от последните проучвания отразяват нарастване на употребата му в Европа (Фигура 2.4). Девет от дванадесетте държави, предоставили данни, са отчетели по-високи стойности за употребата на MDMA сред младите хора в новите проучвания в сравнение с предходното сравнително проучване. Налице са и признаци, че MDMA вече не е нишов или свързан с определена

субкултура наркотик, употребяван в дискотеки, а се употребява от все повече млади хора във все по-широк кръг нощни заведения, като барове, както и по време на партита.

Като допълнение към данните от проучването, в рамките на извършен през 2015 г. анализ, в множество градове беше установено, че остатъчното съдържание на MDMA в отпадъчните води през 2015 г. е по-високо от това през 2011 г., като в някои градове се наблюдава рязко увеличение (Фигура 2.5)⁽³⁾. Това може да е свързано с повишаване на чистотата на MDMA и/или с нарастване на достъпността и консумацията на наркотика.

Възраждането на MDMA се свързва с „възприеманите нови начини за набавяне на прекурсори за MDMA и новите техники на производство, както и предлагането на наркотици онлайн“, обяснява **EMCDDA**. Съобщава се и за признаци на подновено производство след спад през последното десетилетие. Мащабни обекти за производство на MDMA, например, са били разбити в **Белгия** (2013 г.) и в **Нидерландия** (2014 г.).

Наличието на продукти с високо съдържание на MDMA стана причина **EMCDDA** и **Европол** да отправят предупреждения за опасност за общественото здраве през 2014 г. В момента общодостъпните продукти са под формата на прах, кристали и таблетки с висока концентрация на MDMA, като таблетките понякога се рекламират с помощта на усъвършенствани и целенасочени маркетингови похвати. Счита се, че това е резултат от преднамерена стратегия от страна на производителите, насочена към подобряване на репутацията на MDMA след период, през който вследствие на ниското качество и концентрации се стигна до намаляване на употребата.

Директорът на EMCDDA Алексис Гусдийл заяви: „Възраждането на MDMA носи със себе си необходимостта от преосмисляне на съществуващите мерки за превенция и намаляване на вредите, така че те да бъдат насочени към и да подкрепят новата група употребяващи, които вероятно приемат продукти с висока концентрация, без да разбират добре свързаните с това рискове. Интоксикациите и дори смъртните случаи, свързани с този наркотик, са подчертани в нашия нов доклад. Това е особено обезпокоително, тъй като употребата на MDMA навлиза във все по-широки слоеве на обществото и е все по-достъпен чрез онлайн пазари.“

В доклада се изтъква, че „потенциалът за разширяване на предлагането на наркотици онлайн изглежда значителен“, въпреки че по-голямата част от сделките с незаконни наркотици се осъществяват офлайн⁽⁴⁾. В това отношение **EMCDDA** подчертава, че реагирането на тази „сериозна нововъзникваща заплаха“ е въпрос от решаващо значение за бъдещия дневен ред на европейската политика.

Нови наркотици: нови вреди и предупреждения за опасност за здравето

Вредите, свързани с новите наркотици в Европа, се наблюдават посредством **Системата за ранно предупреждение на ЕС (EWS)** за нови психоактивни вещества (НПВ). Тези вреди за здравето са различни по своя характер, но могат да бъдат сериозни, включително остри отравяния и дори смъртни случаи. Само от началото на 2014 г. **EMCDDA** е отправила до държавите членки 34 предупреждения за опасност за общественото здраве във връзка с употребата на НПВ.

Броят, типовете и достъпността на НПВ на европейския пазар продължават да нарастват, като в момента агенцията наблюдава над 560 НПВ (Фигура 1.10). През 2015 г. за пръв път са били докладвани 98 нови вещества (101 през 2014 г.). Отново в списъка с нови вещества преобладават синтетичните канабиноиди и синтетичните катинони (съответно 24 и 26 от докладваните НПВ). Заедно тези две групи възлизат на почти 80% от 50 000 конфискации на НПВ през 2014 г. и над 60% от конфискуваните четири тона (Фигури 1.11; 1.12).

Ефективните и бързи ответни действия в случаите на продажба на НПВ, за които е било установено, че са силно токсични, е основно предизвикателство. „Младите употребяващи наркотици често влизат несъзнателно в ролята на опитни морски свинчета по отношение на вещества, за които почти изцяло липсва информация за свързаните с тях потенциални здравни рискове“, се казва в доклада.

Синтетичните канабиноиди, продавани като „законни“ заместители на канабиса, могат да са силно токсични и са докладвани случаи на масови отравяния (например в **Полша**). През февруари 2016 г. **EMCDDA** отправи предупреждение във връзка с MDMA-CHMICA, синтетичен канабиноид, свързан с 13 смъртни случая и 23 случая на несмъртоносна интоксикация в Европа от 2014 г. насам. Синтетичните катинони се продават като „законни“ заместители на стимуланти като амфетамин, MDMA и кокаин. Синтетичният катинон alpha-PVP ⁽⁵⁾, мощен стимулант, се свързва с почти 200 случая на остри отравяния и над 100 смъртни случая от 2011 г. насам.

В доклада се описва как производителите на НПВ разпространяват своите продукти сред групите употребяващи, чиято употреба е по-хронична и проблемна. В тази област расте безпокойството за броя на установените нови синтетични опиоиди. (От 2009 г. насам са били установени 19 нови синтетични опиоида, включително 11 фентанила). Много от фентанилите са силно-действащи наркотици и нищо неподозиращите употребяващи наркотици могат да бъдат заблудени, че купуват хероин, а това носи риск от свръхдоза. През 2015 г. 32 смъртни случая в Европа са били свързани със синтетичния опиоид ацетилфентанил, което е довело до анализ от страна на **EMCDDA** и **Европол** ⁽⁶⁾.

Увеличение на смъртните случаи в резултат на свръхдоза: в центъра на внимание са хероинът и други опиоиди

Според оценките най-малко 6 800 смъртни случая в резултат на свръхдоза, свързани главно с хероин и други опиоиди, са настъпили в ЕС през 2014 г. Това представлява леко увеличение спрямо данните за предходната година (вж. Глава 3 и Статистическия бюлетин). Будещо тревога увеличение на смъртните случаи се отчита в някои държави с отдавна доказани проблеми с опиоидите (например **Ирландия, Литва, Швеция, Обединеното кралство**) (вж. графиката, Глава 3 и Фигура 3.12).

Причините за това нарастване на свръхдозите с фатален изход са неясни, но е възможно те да са свързани с редица фактори, включително: нарастване на достъпността на хероина, повишаване на неговата чистота, увеличаване на възрастта на употребяващите наркотици и промени в моделите на употреба на наркотиците, включващи употреба на синтетични опиоиди и лекарства. Свръхдоза се докладват най-често сред по-възрастните употребяващи опиоиди (на възраст между 35 и 50 години), но нарастване на броя на смъртните случаи в резултат на свръхдоза се наблюдава и сред лицата на възраст под 25 години в някои държави (например **Швеция**) и този проблем трябва да бъде проучен по-внимателно. Редица държави вече предоставят на употребяващите опиоиди предназначено за възстановяване в случаи на свръхдоза лекарство налоксон в рамките на схеми за лечение в общностите ⁽⁷⁾.

Макар че хероинът продължава да е най-разпространения опиоид, нарастват случаите на злоупотреба със синтетични опиоиди и броят на държавите, посочили синтетичните опиоиди като основен наркотик, използван от постъпилите на лечение пациенти, се е увеличил (Фигура 2.9). Синтетичните опиоиди, използвани при субституираща терапия (например метадон, бупренорфин), редовно се посочват в токсикологичните доклади, като в някои държави тези вещества се свързват със значителна част от смъртните случаи в резултат на наркотици (например **Ирландия, Франция, Финландия, Обединеното кралство**). Стратегиите за предотвратяване отклоняването на опиоидни субституиращи медикаменти са в центъра на вниманието днес в новия анализ на **EMCDDA** („Перспективи относно наркотиците“/ *Perspectives on Drugs/PODs*)⁽⁸⁾.

Днешният доклад е обогатен с нови данни на нивото на отделните градове относно приетите в болниците спешни случаи в Европа (Фигура 3.11). Въпреки че хероинът е най-често посочваният незаконен наркотик във връзка с приетите в болниците спешни случаи, в някои населени места е отчетен значителен дял и на другите стимуланти, и на канабиса. По-нататъшно развитие на наблюдението на данни относно приетите в болниците спешни случаи ще спомогне за разбирането на моделите на употреба на наркотиците, остриите интоксикации и възникващите проблеми ⁽⁹⁾.

Съгласно оценките, през 2014 г. в Европейския съюз са постъпили на лечение за употреба на незаконни наркотици 1,2 млн. души (1,5 млн. при отчитане на данните за Норвегия и Турция). През 2014 г. в ЕС заместваща терапия са получили около 644 000 употребяващи опиоиди (680 000 при отчитане на данните за Норвегия и Турция). Съчетаната употреба на наркотици и психично заболяване (коморбидност)⁽¹⁰⁾ продължава да е предизвикателство за лекуващите и се изследва днес в нов анализ на **EMCDDA** (вж. **POD**).

Проблемите, свързани с употребата на стимуланти „стават все по-видими“

Данните от нови анализи на отпадъчните води и данните за извършените конфискации и резултатите от демографски проучвания подчертават съществуването на регионални различия по отношение на моделите на употреба на стимуланти в Европа (Фигури 1.5, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7). Употребата на кокаин е по-разпространена в държавите в Западна и Южна Европа (което отразява входните пристанища и маршрутите за трафик), а употребата на амфетамини (амфетамин и метамфетамин) е по-популярна в Северна и Източна Европа.

Докладът описва как „проблемите, свързани с употребата на стимуланти, стават все по-видими“. В някои държави е налице загриженост по повод на нарастващия брой на новите случаи на търсене на лечение за употреба на амфетамини въпреки относително стабилните нива на употреба (Фигура 2.10). Като цяло през последното десетилетие в Европа се наблюдава 50% ръст в броя на пациентите, които постъпват за първи път през живота си на лечение и при които амфетамините са основен наркотик (вж. графиката, Глава 2). Това до голяма степен се дължи на увеличението, свързано с амфетамините в **Германия**, и в по-малка степен на метамфетамините в **Чешката република**.

Въпреки че, в Европа като цяло инжектирането на наркотици е спаднало, в момента инжектирането на стимуланти поражда загриженост. Почти половината (47%) от новите пациенти, постъпили на лечение през 2014 г. с амфетамини като основен наркотик, са посочили инжектирането като основен начин на приемане. Редица държави са докладвали за инжектиране на метамфетамини и катинони с други наркотици (например GHB) сред малки групи мъже, които правят секс с мъже. Тези форми на инжекционна употреба (наричани „slamming“) са свързани с високи равнища на рисково сексуално поведение, което подчертава необходимостта от по-активно сътрудничество и съвместни ответни действия от страна на службите за лечение за употреба на наркотици и за сексуално здраве.

Продължава тенденцията на продължителен спад в количеството на новите диагностицирани случаи на ХИВ сред употребяващите наркотици чрез инжектиране в държавите от ЕС. През 2014 г. общият брой на докладваните нови диагностицирани случаи на ХИВ сред употребяващите наркотици чрез инжектиране е 1 236, най-малкият брой за повече от десетилетие. Въпреки това през 2015 г. са докладвани локализиращи епидемични взривове на ХИВ сред някои маргинализирани групи в **Ирландия**, **Люксембург** и **Обединеното кралство (Шотландия)**. Промените в моделите на употреба на наркотиците, и по-специално нарастването на инжекционната употреба на стимуланти, са фактор, който е допринесъл за редица от тези епидемични взривове. „Необходимо е да се работи приоритетно за идентифициране на местните модели на употреба на стимуланти и свързаните с тази употреба вреди, както и за предприемане на съответни ответни действия“, се казва в доклада.

Хепатит С е широко разпространен сред употребяващите наркотици чрез инжектиране в Европа, с национални извадки, показващи между 15% и 84% разпространение на антитела HCV за периода 2013—2014 г. (Фигура 3.9). Въпреки че нови лекарства за лечение на Хепатит С стават все по-достъпни осигуряването на достъп до диагностициране и лечение продължава да е ключово предизвикателство за професионалистите, работещи с употребяващите наркотици чрез инжектиране.

Кокаинът продължава да е най-често употребяваният незаконен наркотик от групата на стимулантите в Европа. Около 2,4 милиона млади хора (на възраст между 15 и 34 години) са посочили, че са го употребявали през последната година. Кокаинът е посочен като основен наркотик от 60 000 пациенти, постъпили на специализирано лечение за употреба на наркотици през 2014 г., и от 27 000 пациенти, постъпили на лечение за първи път. Трафикът на кокаин към Европа е обект на новия анализ на **EMCDDA**, публикуван днес (вж. POD).

Канабис: загриженост във връзка с увеличената употреба, сила на действие и търсене на лечение

По приблизителна оценка 16,6 милиона млади хора (на възраст между 15 и 34 години) са употребили канабис през последните 12 месеца. Въпреки че са налице различия по отношение на равнищата на употреба в отделните държави (Фигура 2.1) общите равнища на употреба в Европа не намаляват и съществуват признаци за нарастване. Осем от тринадесетте държави, представили актуални оценки въз основа на резултати от проведени проучвания (след 2013 г.), посочват увеличение на употребата на канабис през последната година в тази възрастова група.

Здравните и социалните разходи, произтичащи от употребата на канабис, са най-изразени сред често и дългосрочно употребяващите (около 1 % от възрастните европейци употребяват канабис всекидневно или почти всекидневно). Силата на действие на канабиса — трева и канабиса — смола е по-голяма в сравнение с миналото (вж. графиката, Глава 1), и това може да доведе до повишаване на рисковете за употребяващите.

Данните за постъпилите на лечение във връзка с проблеми, свързани с употребата на канабис могат да подобрят разбирането за характера и мащаба на високорисковата употреба в Европа. Броят на пациентите, които постъпват за първи път през живота си на лечение за проблеми, свързани с канабис, е нараснал от 45 000 през 2006 г. на 69 000 през 2014 г. Това увеличаване на търсенето на лечение е свързано с редица фактори, като промените в равнищата на употреба и интензивна употреба, наличието на по-увреждащи продукти, различните практики за насочване към лечение и нарастването на достъпността на лечението.

Канабисът е най-често конфискуваният наркотик в Европа, като на него се падат повече от три четвърти (78 %) от конфискациите (фигура 1.1). Броят на изземванията на канабис — трева е надхвърлил същия показател за канабис — смола в Европа през 2009 г., като от тогава до днес разликата продължава да се увеличава (фигура 1.3). Конфискуваните количества канабис — смола в ЕС обаче все още надхвърлят значително докладваните количества канабис — трева (574 т срещу 139 т) и съгласно най-новите данни конфискуваните количества канабис — смола са нараснали. Промените в европейския пазар на канабис — смола са разгледани днес в нов анализ, придружаващ доклада (вж. POD).

Председателят на Управителния съвет на EMCDDA Лора д'Ариго казва в заключение: „Едва няколко седмици след Специалната сесия на Общото събрание на ООН, посветена на наркотиците, този доклад демонстрира дългогодишния ангажимент на Европейския съюз към основан на доказателства подход към политиката в областта на наркотиците. Докладът съдържа изчерпателен анализ на най-новите тенденции в 28-те държави членки на ЕС, Турция и Норвегия. Той ни напомня, че докато все още са налице някои от проблемите от миналото, продължават да се появяват и нови заплахи, по-специално развитието на пазара

на синтетични наркотици. Убедена съм, че такъв доклад представлява начин за обмен на знанията за положението с наркотиците в Европа и за съвместно намиране на нови отговори на тези предизвикателства.“

Бележки

⁽¹⁾ Пакетът на *Европейския доклад за наркотиците 2016 г.* (включително Статистическия бюлетин) е достъпен на адрес www.emcdda.europa.eu/edr2016

Представените в доклада данни се отнасят за 2014 г. или за последната година, за която има данни. Вж. таблицата „Общ поглед“ на стр. 13 за общ преглед на оценките за употребата на наркотици.

⁽²⁾ Вж. също www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communications/2016/mdma

⁽³⁾ Вж. също www.emcdda.europa.eu/publications/insights/assessing-drugs-in-wastewater

⁽⁴⁾ Вж. също www.emcdda.europa.eu/publications/insights/internet-drug-markets – www.emcdda.europa.eu/start/2016/drug-markets

⁽⁵⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/joint-reports/alpha-pvp

⁽⁶⁾ www.emcdda.europa.eu/publications (Съвместни доклади/*Joint reports*)

⁽⁷⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/insights/take-home-naloxone

⁽⁸⁾ „Перспективи относно наркотиците“ (*Perspectives on Drugs/PODs*) достъпна на адрес

www.emcdda.europa.eu/edr2016

⁽⁹⁾ www.emcdda.europa.eu/activities/emergencies

⁽¹⁰⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/insights/comorbidity-substance-use-mental-disorders-europe